

CONTROVERSIARUM

DE CONCILIIIS

LIBER TERTIUS

QUI EST DE ECCLESIA MILITANTE TOTO ORBE TERRARUM DIFFUSA.

CAPUT I.

De nomine Ecclesie.

Controversia de Ecclesia militante, multas habet partes. Primum enim de ipsa secundum se agendum erit; tum de membris ejus, hoc est, de Clericis, de Monachis, de Laicis. Rursum autem de Ecclesia militante secundum se considerata, de qua nunc disputare aggredimur, tres sunt præcipue controversiæ. Prima est, de nomine et definitione Ecclesiæ. Secunda, de qualitate, seu de visibilitate ejusdem. Tertia, de notis, quibus ea certo cognosci potest.

A prima nunc exordiemur; si tamen antea propter studiosos nomina eorum auctorum notaverimus, qui de Ecclesia scripserunt, seu potius eorum quorum nos libros legimus; nec enim omnes legimus. Igitur scripserunt de hoc argumento B. Augustin. lib. de unitate Ecclesiæ; B. Cyprianus librum ejusdem tituli, necnon Optatus lib. VI. contra Parmenianum. Ex recentioribus scripsit Thomas Waldensis tom. I, lib. II. doctrinæ fidei cap. 8, 9, 10, etc. Joan. de Tarrecremata summam de Ecclesia; Joannes Driedo in lib. IV de dogmatibus Ecclesiasticis, c. 2. Albertus Pighius controversia III. Cardinalis Hosius in confessione, in explicatione Symboli, et lib. V. contra Prolegomena Brentii; Petrus a Soto 4. part. defensio-

nis suæ contra Brentium; Joannes a Daventria in confut. 7. artic. Confessionis Augustinæ; Joannes Cothlæus Philippica 4. et in lib. de Scripturæ et Ecclesiæ auctoritate; Joannes Eckius initio sui Enchiridii, Alphonsus a Castro lib. VI. cont. hæres. Melehiore Ganus lib. IV de locis. Joannes Antonius Delphinus in libris trib. de Ecclesia. Joannes a Lovanio in explicat. Symboli, et omnes alii, qui Symbolum exposuerunt. Franciscus Turrianus in libris duobus de Ecclesia, et ordinat. Minist. Post quos, anno 1577 inunte, nos hæc ipsa, quæ nunc emitimus in lucem in scholis disputavimus. A quo tempore scripsit etiam de eodem argumento Gregorius de Valentia in sua Analysis fidei Catholicæ part. VI et scripserunt etiam alii, sed non vacavit per alias occupationes eorum libros evolvere.

Venio nunc ad propositam disputationem: Ac ut primum de nomine, deinde de re ipsa dicamus, Ecclesiæ nomen est Græcum, duciturque a verbo *ἐκκλησία*, quod est evoco. Itaque Ecclesia est evocatio, sive coetus vocatorum. Dicitur autem populus Dei coetus vocatorum, quia nemo ad hunc populum se adjungit per se, et suo proprio instinctu, sed omnes quotquot veniunt, a Dei vocatione præveniuntur. Est enim vocatio primum beneficium, quod sancti a Deo recipiunt: *Quos vocavit*, inquit Apostolus Rom. VIII, *hos justificavit: quos justificavit, hos et magnificavit*. Et Actor. II: *Quoscunque advocaverit Dominus Deus noster* (1). Hinc toties Apostolus Christianos appellat vocatos, in omnibus fere epistolis.

(1) Rom. VIII, 30; Act. II, 39.

Sunt autem tria circa hoc nomen notanda. Primo, nomen Ecclesiae cum aliquo adjuncto, posse et in bonam et in malam partem accipi: dicitur enim: *Ecclesia malignantium* Psalm. XXV. Et, *Ecclesia Sanctorum* Psalm. LXXXVIII. Absolute autem positum hoc nomen, non intelligi nisi de Ecclesia Christi, excepto uno loco Act. XIX. ubi de populo Ethnicorum dicitur: *Erat enim Ecclesia confusa* (1).

Secundo, nota cum Augustino in Psalm. LXXXI. in illud: *Deus stetit in Synagoga Deorum* (2): tametsi eadem sit Ecclesia veteris Testamenti et novi, quoad essentiam; tamen quia status Ecclesiae novi Testamenti est longe excellentior, ideo etiam nomina esse distincta. Nam populus veteris Testamenti proprie dicitur Synagoga, id est, congregatio, populus novi Testamenti nusquam dicitur Synagoga, sed semper Ecclesia, id est, evocatio. Congregari enim commune est hominibus cum bestiis: at evocari proprium est hominum. Neque refert, quod populus Judaeorum in Testamento veteri passim vocatur etiam Ecclesia: nam tam Synagoga, quam Ecclesia apud Hebraeos dicitur a congregando, קָרַב quod vertimus Synagoga, dicitur a קָרַב congregare. Similiter קָרַב, id est, Ecclesia, dicitur a קָרַב congregari. Itaque sunt nomina duo, sed idem prorsus significant.

Tertio nota, quemadmodum civitas nunc significat cœtum hominum, nunc locum, in quo cœtus ille habitat, ita etiam Ecclesiam in Scripturis nunc significare cœtum fidelium, ut Rom. XVI: *Salutant vos omnes Ecclesie Asiae*, nunc locum ipsum, in quo fideles congregantur, ut Judith VI: *Omnis populus per totam noctem intra Ecclesiam oraverunt* (3), quamquam nos nunc solum de Ecclesia, ut cœtum fidelium significat, disputamus.

CAPUT II.

De definitione Ecclesie.

Hæc de nomine. De re autem ipsa quinque sunt hæreticæ sententiæ. Prima, quod Ec-

(1) Psal. XV, 5; Ib. LXXXVIII, 6; Act. XIX, 32. — (2) Psal. LXXXI, 1. — (3) Rom. XVI, 16; Judith. VI, 21.

clesia sit prædestinatorum congregatio, ita ut soli, et omnes prædestinati sint de Ecclesia. Ita Joannes Wiclef apud Waldensem to. I, lib. II, cap. 8 et 9. Joannes Huss art. 1, 2, 3, 5, 6, ut habetur in Concilio Constantiensi sess. XV. e quibus sic habetur artic. 5: «Præscitus etsi aliquando sit in gratia secundum præsentem justitiam, tamen nunquam est pars sanctæ Ecclesie, et prædestinatus semper manet membrum Ecclesie, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia prædestinationis.»

Secunda, quod Ecclesia sit hominum perfectorum nullum peccatum habentium multitudo. Ita quondam Pelagiani, ut B. Augustinus refert lib. de hæres. cap. 88: «In id etiam, inquit, progrediuntur, ut dicant, vitam justorum in hoc sæculo nullum omnino habere peccatum, et ex his Ecclesiam Christi in hac mortalitate perfici.» Eandem tribuit Anabaptistis bujus temporis Calvinus lib. IV Instit. cap. 1, §. 13.

Tertia, quod Ecclesia sit justorum congregatio, seu potius eorum, qui nunquam lapsi sunt circa fidei confessionem. Distinguitur autem hæc a superiore, quod prior opinio quoslibet peccatores excludat, hæc autem non excludit, nisi insignes peccatores. Ita senserunt olim Novatiani, ut auctor est Cypri. lib. IV, epist. 2. et Donatistæ apud Augustinum lib. de hæres. cap. 69. existimo enim falli Calvinum, ubi supra et alios, qui putant, Novatianos et Donatistas exclusisse omne genus peccatorum. Clare enim Cyprian. lib. IV, epist. 2. et Epiphanius in hæres. Catharorum, dicunt, eos retinuisse in Ecclesia fraudatores, mœchos, et similes: solumque exclusisse eos, qui in persecutione lapsi fuerant. Neque cum hoc pugnare videtur, quod habent Ambrosius lib. I de poenit. cap. 1. et 2. et Theodor. lib. III de fabul. hæret. Novatianos sustulisse potestatem remittendi peccata omnia, exceptis levissimis. Nam etiam si non absoluebant graves peccatores, tamen in suo cœtu eos retinebant, nisi lapsi essent circa fidem. Et Augustinus lib. III cont. Parmenian. cap. 2. docet, Donatistas non horruisse omnia, sed solum quædam majora scelera, quale erat illud, quod objiciebant Catholicis, consensisse traditoribus divinorum librorum.

Quarta est Confessionistarum, qui etsi no-

mine damnent Pelagianos, Novatianos et Donatistas, tamen eorum sententia composita est ex hæres Pelagianorum, et Novationum et Donatistarum. Docent enim primo cum Pelagianis non solum Confessionistæ, sed omnes Lutherani et Calvinistæ, nullum esse peccatum veniale ex natura sua, sed omnia esse mortalia ex se, venialia autem ex misericordia Dei, qui ea credentibus non imputat. Ita docuit Lutheranus in assert. art. 32. Melanchthon in locis cap. de discrimine peccati mortalis et venialis. Calvinus lib. II Instit. cap. 8, §. 58 et 59.

Secundo, docet Confessio Augustana art. 7. Ecclesiam esse Sanctorum congregationem, qui vere credunt et obediunt Deo. Et in Apologia Philippus conatur ostendere, peccatores non pertinere ad Ecclesiam, nisi nomine. Similia docet Brentius in Prolegomenis, contra Petrum a Soto. Neque obstat, quod et Philippus et Brentius ibidem dicunt, malos esse admixtos bonis; nam ipsi duas Ecclesias fingunt. Unam veram, et ad quam pertinent privilegia, quæ narrantur in Scripturis, et hanc esse Sanctorum congregationem, qui vere credunt, et obediunt Deo, et hanc non esse visibilem, nisi oculis fidei. Alteram externam, quæ nomine tantum est Ecclesia, et hanc esse congregationem hominum conventuum in doctrina fidei, et usu Sacramentorum, et in hac bonos et malos inveniri. Itaque malos nunquam volunt esse partes veræ Ecclesie, et proinde caute Philippus non dicit, Ecclesiam constare ex malis et bonis, sed dicit, malos admisceri Ecclesie. Et Brentius dicit, malos esse aliquo modo in Ecclesia, sed non de Ecclesia.

Lutherus in lib. de Conciliis et Ecclesia, part. III dicit, Ecclesiam esse populum sanctum Christianum, et, ut ostendat se loqui de sanctitate singulorum membrorum, inde probat, Papam et Cardinales non esse de Ecclesia, quia sancti non sunt. Si ergo soli justi sunt partes veræ Ecclesie et omnia peccata, quantumvis levia sunt, peccata mortalia, et faciunt hominem injustum; sequitur solos perfectos et omni peccato carentes, esse de Ecclesia, quæ erat opinio Pelagianorum.

Tertio, dicunt Confessionistæ, in quo etiam cum omnibus Lutheranis conveniunt, omnia opera hominis, etiam justificati, esse peccata mortalia. Id indicat Confessio Augustana art. 6 et 20. sed clarius Lutherus in as-

sert. artic. 32. ex quo videtur sequi, nullum hominem esse de Ecclesia. Nam si soli justi sunt de Ecclesia, et nulli sunt omnino in mundo justi, quippe cum omnium hominum opera sint peccata; quinam, quæso, Ecclesiam faciunt? Sed ipsi rem totam facile explicant, dum dicunt, opera quidem hominis justi omnia esse peccata mortalia, sed tamen non imputari, si adsit fides, et proinde eum, qui habet fidem, simul esse justissimum, et in omni opere peccare. In quo aliquo modo conveniunt Confessionistæ cum Donatistis et Novatianis. Ut enim illi non excludant ab Ecclesia omnes peccatores, sed tantum eos, qui idololatriam commiserant; isti ita non omnes peccatores excludunt, sed tantum eos, qui non vere credunt: putant enim, ut diximus, nullum crimen imputari credentibus.

Quinta sententia est quasi conflata ex omnibus istis. Docet enim, Ecclesiam constare ex solis justis prædestinatis. Ita Calvinus, qui tria docet. Primo, fidem semel habitam, nunquam in æternam perdi posse, et proinde omnem, qui habet fidem, necessario esse prædestinatum. Id habet in Instit. lib. III, c. 2, §. 8, 9, 10, 11, quod idem antea expresse docuerat Jovinianus apud Hieronymum lib. II contra Jovinianum. Secundo docet, veram Ecclesiam a solo Deo cognosci posse, ejusque fundamentum esse divinam electionem, quia nimirum constat ex fidelibus, qui necessario sunt de numero electorum. Id habet lib. IV, cap. 1, §. 2. et in minori Institutione cap. 8, §. 4. et seq. Tertio docet, esse præterea quamdam Ecclesiam externam, in qua sint boni et mali etiam, ut supra dixerunt Confessionistæ. Id habet eodem libro et capite, in sequentibus sectionibus. Idem etiam sentire videtur Bucerus, qui in lib. I de regno Christi c. 5. definit regnum Christi, procuracionem salutis electorum Dei, quos Deus in terris colligit. Idem Tilmannus Heshusius lib. de erroribus Pontificiorum, loco 12. et lib. I. de Ecclesia cap. 3.

Nostra autem sententia est, Ecclesiam unam tantum esse, non duas, et illam unam et veram esse cœtum hominum ejusdem Christianæ fidei professione, et eorumdem Sacramentorum communione colligatum, sub regimine legitimorum pastorum, ac præcipue unius Christi in terris Vicarii Romani Pontificis. Ex qua definitione facile colligi potest, qui homines ad Ecclesiam perti-

neant, qui vero ad eam non pertineant. Tres enim sunt partes hujus definitionis. Professio veræ fidei, Sacramentorum communio, et subjectio ad legitimum pastorem Romanum Pontificem. Ratione primæ partis excluduntur omnes infideles tam qui nunquam fuerunt in Ecclesia, ut Judæi, Turcæ, Pagani; tam qui fuerunt, et recesserunt, ut hæretici et apostatæ. Ratione secundæ, excluduntur Catechumeni et excommunicati, quoniam illi non sunt ad Sacramentorum communionem, isti sunt dimissi. Ratione tertiæ, excluduntur schismatici, qui habent fidem et Sacramenta, sed non subduntur legitimo pastori, et ideo foris profitentur fidem, et Sacramenta percipiunt. Includuntur autem omnes alii, etiamsi reprobi, scelesti et impii sint.

Atque hoc interest inter sententiam nostram, et alias omnes, quod omnes aliæ requirunt internas virtutes ad constituendum aliquem in Ecclesia, et propterea Ecclesiam veram invisibilem faciunt; nos autem, et credimus in Ecclesia inveniri omnes virtutes, Fidem, Spem, Charitatem, et cæteras; tamen ut aliquis aliquo modo dici possit pars veræ Ecclesie, de qua Scripturæ loquuntur, non putamus requiri ullam internam virtutem, sed tantum externam professionem fidei, et Sacramentorum communionem, quæ sensu ipso percipitur. Ecclesia enim est cœtus hominum ita visibilis, et palpabilis, ut est cœtus populi Romani, vel Regnum Galliæ, aut Respublica Venetorum.

Notandum autem est ex Augustino in breviculo collationis, collat. 3. Ecclesiam esse corpus vivum, in quo est anima et corpus, et quidem anima sunt interna dona Spiritus sancti, Fides, Spes, Charitas etc. Corpus sunt externa professio fidei, et communicatio Sacramentorum. Ex quo fit, ut quidam sint de anima et de corpore Ecclesie, et proinde uniti Christo capiti interius, et exterius; et tales sunt perfectissime de Ecclesia; sunt enim quasi membra viva in corpore, quamvis etiam inter istos aliqui magis, aliqui minus vitam participant, et aliqui etiam solum initium vitæ habeant, et quasi sensum, sed non motum, ut qui habent solum fidem sine charitate. Rursum aliqui sint de anima, et non de corpore, ut Catechumeni, vel excommunicati, si fidem et charitatem habeant, quod fieri potest. Denique,

(1) I. Cor. V, 12. — (2) Act. II, 41.

aliqui sint de corpore, et non de anima, ut qui nullam habent internam virtutem, et tamen spe, aut timore aliquo temporali profitentur fidem, et in Sacramentis communicant sub regimine pastorum et tales sunt sicut capilli, aut unguis, aut mali humores in corpore humano.

Definitio igitur nostra solum comprehendit hunc ultimum modum existendi in Ecclesia, quia hic requiritur ut minimum; ut quis possit dici esse pars visibilis Ecclesie. Probandum igitur est ordine, non pertinere ad Ecclesiam non baptizatos, hæreticos, et apostatas, excommunicatos, et schismaticos. Deinde pertinere ad Ecclesiam non prædistantos, non perfectos, peccatores etiam manifestos, infideles occultos, si habeant Sacramenta, professionem fidei, et subjectionem etc.

CAPUT III.

De non baptizatis.

De infidelibus non baptizatis sine dubio Paulus loquitur I. Cor. V : *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare* (1)? Ubi generaliter eos omnes foris esse dicit, qui non dederunt nomina sua Christo per Baptismum, sed aliquas alias religiones sequuntur.

De Catechumenis est paulo major difficultas, quia sunt fideles, et salvari possunt, si moriantur in eo statu, et tamen extra Ecclesiam nemo salvatur, sicut nec extra arcam Noe, juxta illud Concilii Lateranensis c. 1. : « Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur. » At nihilominus certum est, Catechumenos non esse in Ecclesia actu et proprie, sed tantum in potentia, quomodo homo conceptus, nondum formatus, et natus, non dicitur homo, nisi in potentia. Nam legimus Actor. II : *Qui ergo receperunt verbum, baptizati sunt, et appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia* (2). Item Concilium Florentinum in instructione Armenorum, docet, homines fieri membra Christi, ac de corpore Ecclesie, cum baptizantur. Idem et Patres docent.

Gregorius Nazianzenus oratione in sanc-

tum Lavacrum dicit, Catechumenum esse in vestibulo pietatis, nec adhuc posse vocari fidelem, nisi intus ingrediatur per Baptismum. Joannes Chrysostomus hom. 24. in Joann. dicit Catechumenum alienum esse a fidei, et nihil habere commune cum eo, non civitatem, non mensam etc. Tertullian. lib. de præscriptionibus, reprehendit in hæreticis, quod non distinguant Catechumenos a fidelibus. Cyrill. lib. XII in Joann. cap. 50. docet, Catechumenos esse apud Christianos id, quod erant incircumcisi apud Judæos, qui propterea non poterant vesci agno Paschali. Augustinus tract. 4. in Joan. et alibi distinguit Catechumenos a fidelibus. Quod etiam alii Patres faciunt. Constat autem Ecclesiam esse fidelium congregationem.

Denique, Catechumeni non habent jus ad ulla Sacramenta, neque ad alia, quæ sunt communia universæ Ecclesie. Non igitur actu, et proprie sunt Catechumeni de Ecclesia. Quomodo igitur, inquires, salvantur, si sunt extra Ecclesiam? Auctor libri de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 74. aperte respondet, Catechumenos non salvari. Sed hoc nimis durum esse videtur. Certe Ambrosius in oratione de obitu Valentiniani disertis verbis affirmat, Catechumenos posse salvari, de quorum numero Valentinianus erat, cum de hac vita migraret.

Alia igitur querenda solutio est. Melchior Canus ait, Catechumenos posse salvari, quia etsi non sunt de Ecclesia, quæ proprie dicitur Christiana, sunt tamen de Ecclesia, quæ comprehendit omnes fideles ab Abel usque ad mundi consummationem. At non videtur satisfacere. Nam post Christi adventum nulla est vera Ecclesia, nisi illa quæ proprie dicitur Christiana; si ergo Catechumeni de ista non sunt, de nulla sunt. Respondeo igitur, quod dicitur, extra Ecclesiam neminem salvari, intelligi debere de iis, qui neque re ipsa, nec desiderio sunt de Ecclesia, sicut de Baptismo communiter loquuntur Theologi. Quoniam autem Catechumeni si non re, saltem voto sunt in Ecclesia, ideo salvari possunt. Neque repugnat similitudo arce Noe, extra quam nemo salvabatur, etiamsi voto in ea fuisset: nam similitudines non in omnibus conveniunt. Quocirca I. Pet. III, Baptismus comparatur Arce Noe, et tamen constat, sine Baptismo in re, aliquos salvari.

Ar, inquires, August. tract. 4. in Joan. di-

cit, Catechumenos esse in Ecclesia; Verum est, sed ibidem separat eos a fidelibus. Voluit ergo dicere, esse in Ecclesia non actu, sed potentia, quod idem ipse explicuit initio lib. II de Symbolo, ubi comparat Catechumenos hominibus conceptis, non natis.

CAPUT IV.

De Hæreticis et Apostatis.

Hæreticos et apostatas baptizatos, Alphonsus de Castro lib. II de justa hæreticorum punitione cap. 24. docet esse membra et partes Ecclesie, etiamsi palam falsam doctrinam profitentur. Quæ sententia, ut est aperte falsa, ita facillime refutari potest. Nam primo, Scriptura hoc indicat, cum ait I. Timoth. I. *Quidam circa fidem naufragaverunt*. Quo loco per metaphoram naufragi, intelligit hæreticos fracta una parte navis Ecclesie, ex ea in mare decidisse: Quod etiam significatur illa parabola Domini de rete, quod præ multitudinem scindebatur, Luc. V. Præterea ad Tit. III : *Hæreticum hominem post unam et alteram correptionem devota, sciens, quia subversus est qui ejusmodi est, et delinquit cum sit proprio judicio condemnatus* (1). Ubi Apostolus Episcopo præcipit, ut hæreticum vitet, quod certe non juberet, si esset intra Ecclesiam. Debet enim pastor non vitare, sed curare eos, qui ad suum gregem pertinent. Et addit rationem, quia talis pertinax hæreticus est, proprio judicio condemnatus, id est (ut Hieronymus exponit) non est ejectus ab Ecclesia per excommunicationem, ut multi alii peccatores, sed ipse seipsum ab Ecclesia ejecit. Item I. Joan. II : *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis* (2); id est, ex nobis exierunt, quia erant nobiscum in eadem Ecclesia, sed non erant ex nobis, secundum divinam electionem, ut Augustinus exponit lib. de bono persever. cap. 8.

Secundo, probatur hoc idem ex cap. 8 et 49. Concilii Nicæni, ubi hæretici dicuntur posse recipi in Ecclesiam, si redire velint, cum certis tamen conditionibus. Item ex Concilio Lateranensi, unde constat. cap.

(1) Tit. III, 10. — (2) I. Joan. II, 19.

Firmiter, de summa Trinitate, et fide Catholica, ubi Ecclesia dicitur fidelium congregatio. Constat enim hæreticos nullo modo esse fideles.

Tertio, ex Patribus, Irenæus lib. III, cap. 3. dicit, Polycarpum multos hæreticos ad Ecclesiam convertisse: ex quo sequitur, eos antea fuisse de Ecclesia egressos. Tertullianus lib. de præscriptione dicit, Marcionem cum ad Ecclesiam redire vellet, conditionem accepisse, ut cæteros, quos perverterat, Ecclesie restitueret. Cyprianus in epistola ad Jubajanum, dicit, hæreticos cum sint extra Ecclesiam, tamen vendicare sibi Ecclesie auctoritatem more simiarum, quæ cum homines non sint, tamen homines videri volunt.

Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos, circa finem: « Si tibi audieris, inquit, eos qui dicuntur Christi, non a Domino Jesu Christo, sed a quoquam alio nuncupari, ut puta Marcionistas, Valentianianos, Montenses, sive Campenses, scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam. » Augustinus lib. IV contra Donatistas, cap. 10. dicit, interdum accidere, ut hæreticus, foris existens, non agat contra Ecclesiam, et Catholicus intus existens, contra Ecclesiam agat, etc. Et lib. de unitate Ecclesie, cap. 4: « Qui non credunt, inquit, Christum in carne venisse de Virgine Maria, ex semine David, aut in corpore ipso resurrexisse, in quo crucifixus et sepultus est, non utique sunt in Ecclesia etc. »

Accedit postremo, quod cum Ecclesia sit multitudo unita (est enim populus quidam, sive regnum, sive corpus unum) et ista unio præcipue in professione unius fidei, et earumdem legum ac rituum observatione consistat; nulla ratio permittit, ut eos de Ecclesie corpore esse dicamus, qui cum eo nullam omnino conjunctionem habent.

At contra obijciunt aliqui. Primo, quia Matth. XIII in parabola de zizaniis, in eodem agro inveniuntur tria, granum, paleæ, et zizania, quæ significant bonos Catholicos, et malos Catholicos et hæreticos, ut Augustinus exponit quæst. 11. super Matthaum, et Hieronymus et Chrysostomus in hunc locum. Quod autem ager sit Ecclesia, docet Cyprianus lib. III, epist. 3. et Augustinus lib. II contra Cresconium, cap. 34.

Respondeo, aliqui intelligunt per zizania

non hæreticos, sed homines malos, qui sunt in Ecclesia: ita Cyprianus loco notato, et lib. IV, epistol. 2. et Augustinus sæpe, non tam ex sua sententia quam ex Cypriani mente loquens. Quod autem Cyprianus per zizania non intelligat hæreticos, inde intelligi potest, quod in illis ipsis locis, ubi dicit zizania esse in Ecclesia, dicit, hæreticos non esse in Ecclesia, et præterea ex intentione Cypriani, qui in illis locis scribit contra Novatianos, qui volebant admittere lapsos penitentes in Ecclesiam, metuentes, ne communicarent peccatis aliorum: quibus Cyprianus ostendit ex parabola Domini, in Ecclesia non solum esse homines fortes, sed etiam imbecilles, qui aliquando labuntur, sicut in agro simul cum frumento sunt etiam zizania.

At licet hæc expositio non sit contemnenda, neque nobis contraria, melius tamen responderetur cum Augustino quæst. 11. super Matthaum, per agrum non significari Ecclesiam, sed mundum universum. Dominus enim exponens parabolam ait, ager est mundus. Porro nomine zizaniorum, etsi recte intelliguntur hæretici, tamen forte magis ad litteram intelligeremus omnes malos in genere, sive sint hæretici, sive non. Scopus enim parabola, est ostendere semper in mundo futuros aliquos malos, nec posse ulla humana diligentia mundum purgari ante diem iudicii. Unde Dominus ait, zizania esse filios nequam, et illos omnes, qui tandem in ignem æternum deiciuntur.

Secundo, obijciunt illud II. Timot. II: *In magna domo sunt vasa aurea, et argentea, et lignea, et fictilia*. Ubi nomine domus videtur Paulus intelligere Ecclesiam, et nomine vasorum ligneorum et fictilium hæreticos. Dixerat enim paulo ante: *Quorum sermo, ut cancer serpit, ex quibus est Hymeneus et Philetus, qui a veritate exciderunt* (1). Nominem autem domus intelligi Ecclesiam, docet Cyprianus lib. III, epist. 3. et lib. IV, epist. 2. et Ambrosius in commentario hujus loci, et Augustinus lib. II de Baptismo, cap. 12.

Respondeo, varias hic esse veterum expositiones. Una est Græcorum, Chrysostomi, et Theophilacti, qui nomine domus non intelligunt Ecclesiam, sed mundum, sicut diximus de agro, in quo sunt zizania. Altera est Latinorum, Cypriani, Ambrosii, Augustini, qui nomine domus intelligunt Eccle-

(1) II. Timoth. II, 20 et 17.

siam; et licet Augustinus et Ambrosius per vasa lignea et fictilia velint significari hæreticos; tamen Augustinus idem explicat lib. III de Baptismo, c. 19. quomodo sit intelligendum, eos esse in Ecclesia, ubi dicit, eos esse in Ecclesia antequam per obstinationem et perficiam separentur, et ad hoc tempus respexisse Apostolum; ita ut non tam hæretici, quam errantes dicantur esse in Ecclesia. Addit etiam, posse dici, eos esse in Ecclesia, postquam exierunt, propter Sacramentorum administrationem, quia etiam ipsi quedam Sacramenta vere administrant: quod est dicere, eos esse in Ecclesia secundum aliquid, non simpliciter. Ambrosius autem accipit Ecclesiam largo modo, et magis vulgari, quam proprio, prout videlicet eos omnes complectitur, qui quovis modo nominantur Christiani. Ad quem modum Pagani dicere solent, in coetu Christianorum multas esse dissentientes opiniones ac sectas.

At secundum Cyprianum (cujus expositionem veriorum puto) per vasa lignea et fictilia non intelliguntur hæretici, sed infirmi fideles, ac debiles, qui facile seducuntur. Quod enim ait Apostolus: in magna domo sunt vasa aurea etc. non refertur ad illud, quorum sermo, ut cancer serpit, ex quibus sunt Hymeneus et Philetus; qui a veritate exciderunt, sed ad illud: Et subverterunt quorundam fidem. Vult enim Apostolus dicere, quod si illi quosdam subverterunt, non propterea periculum est, ne omnes subvertantur. Nam in Ecclesia sunt fortes, et sunt debiles, etc.

Sed, inquit, Augustinus, qui intelligit per vasa lignea et fictilia hæreticos, dicit, se permotum ad hoc sentiendum ex verbis Cypriani in epistola ad Antonianum, quæ est secunda lib. IV. Respondeo, Augustinum existimavisse a Cypriano referri illa verba Apostoli: *In magna domo sunt vasa aurea etc.* ad illa *Quorum sermo, ut cancer serpit*, sicut ipse referebat. Cæterum Cypriani verba nihil tale sonant; et sane Cyprianum non voluisse dicere, hæreticos esse in Ecclesia, patet ex eadem epistola, ubi aperte dicit, Novatianum, quia hæreticus est, extra Ecclesiam esse.

Argumentum tertium, hæreticos Ecclesia judicare et punire potest, igitur sunt intus: *Nam quid mihi est*, inquit, Paulus, I. Corint.

V, *de iis, qui foris sunt, judicare?* Præterea hæretici retinent characterem Baptismi, et sacerdotii, igitur sunt Christiani, et Sacerdotes.

Respondeo, hæreticos, licet non sint de Ecclesia, tamen debere esse, et proinde ad eam pertinere, ut oves ad ovile, unde fugerunt. Sicut solet dici, ista ovis est illius ovilis, quando tamen vagatur extra ovile. Potest autem Ecclesia judicare de iis, qui re ipsa intus sunt, vel certe esse debent, sicut pastor revera potest ovem, quæ extra ovile errat per montes, cogere iterum ad ovile: et Imperator potest desertorem militia, qui transgredit ad castra hostium, vi cogere ad sua castra, aut etiam suspendere. Apostolus autem loquitur de iis, qui ita foris sunt, ut nunquam fuerint intus.

Ad illud de characteribus dico, hæreticos retinere extra Ecclesiam characteres illos delibiles, sicut retinent oves perditæ characterem inustum in dorso, et desertores militia signa militaria: sed non propterea sunt de Ecclesia, quia non sufficientes characteres illi ad constituendum aliquem in Ecclesia; alioqui etiam in inferno esset Ecclesia. Et tamen S. Thom. 3. part. quæst. VIII, art. 3. dicit, damnatos nec actu, nec potentia esse membra Christi. Præterea, non proprie unit character hominem cum capite, sed est signum potestatis et unionis cujusdam, et ideo in inferno, illo signo cognoscuntur, qui fuerunt membra Christi. Quod autem non uniat, patet; nam non uniat exterius, cum sit res invisibilis: nec interius, cum non sit actus, nec habitus operativus. Unde B. Thomas primam unionem internam ponit in fide.

CAPUT III.

De Schismaticis.

De Schismaticis nonnulli Catholicorum dubitant, an sint de Ecclesia: imo esse eos de Ecclesia affirmat Alphonsus de Castro loco notato. Sed facile est contrarium ex sacris litteris, et Patrum traditione docere. Nam in primis cum dicitur Luc. V scindebatur autem rete, per scissionem retis, et

(1) I. Cor. V, 12.

egressionem piscium ex rete intelliguntur schismata Ecclesie et egressio hæreticorum et schismaticorum de Ecclesia, ut exponit Augustinus tract. 122. in Joannem.

Præterea Scriptura vocat Ecclesiam : *Unum ovile*, Joan. X : *Unum corpus*, Rom. XII : *Unam sponsam, unam amicam, unam columbam*, Cant. VI (1). Schisma autem scindit id, quod erat unum in partem, ut patet ex ipso nomine. Nam, *σχιζμῶς* scindere est, et *σχισμῶς*, scissura : ergo schismatici non sunt in Ecclesia, nec de Ecclesia. Nam pars, scissa a corpore, non est amplius pars ejus corporis. Unde pulchre Cypranus lib. de unit. Ecclesie dicit, Ecclesiam significari per vestem Christi inconsutilem, quæ scissa non fuit, ut intelligeremus Ecclesiam scindi posse, sed non eo modo, quo scinduntur vestes, ita ut omnes partes æque maneant partes vestis : sed quomodo scinditur ramus ab arbore, qui statim moritur, arbore vivente ; et rivus a fonte, qui mox arefcit, fonte fluente ; et radius a Sole, qui continuo deficit, Sole, ut erat permanente. Vel si contendas, partem scissam ab Ecclesia, esse etiam Ecclesiam quamdam, multas Ecclesias facies, quod est contra Scripturas paulo ante notatas.

Probatur secundo ex decretis Pelagii Papæ, qui ex professo probat, schismaticos non esse de Ecclesia, 24. q. 1. can. pudenda, et can. schisma. Accedit etiam testimonium totius Ecclesie, quæ in Parasceve orat pro hæreticis, et schismaticis, ut eos Deus ad Ecclesiam Catholicam revocare dignetur. Quod certe non faceret, si eos in Ecclesia esse crederet. Huc etiam pertinet testimonium Catechismi Romani, cujus non est exigua auctoritas in Ecclesia Dei. Disertis autem verbis Catechismus prædictus in explanatione Symboli Apostolici, schismaticos ab Ecclesia separat.

Probatur tertio ex Patribus. Irenæus lib. IV, c. 62. postquam dixerat in superioribus capitulis, virum spirituales judicare omnes hæreticos et schismaticos, et enumeraverat in particulari multas hæreses, et subjunxerat de schismate proprie dicto, concludit in summa : « Judicabit, inquit, omnes eos, qui sunt extra veritatem, id est, extra Ecclesiam. » S. Cypranus lib. IV, epist. 9. ad Florentinum Papianum : « Ecclesia, inquit, est plebs sacerdoti adunata, et pastori suo

grex adhærens, unde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, et Ecclesiam in Episcopo, et si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse etc. » At certe schismatici cum Episcopo non sunt, igitur nec in Ecclesia sunt.

Chrysostomus hom. 3. in epist. 1. ad Corinthios : « Schismatis, inquit, significantia satis eos arguit, vel potius satis est ejus appellatio, quæ vehementer eos tangat. Non enim plures integræ partes factæ sunt, sed una perit. Siquidem integris Ecclesiis multas eas constituerent. » Et homil. 11. in epist. ad Ephesios docet, schismaticos similes esse manui a corpore præcise, quæ mox desinit esse membrum : et ibidem dicit, schismaticos in altera esse Ecclesia, licet in fide et dogmatibus cum vera Christi Ecclesia consentiant.

Hieronymus in cap. 1. Amos : « Schismatici, inquit, separant quidem deceptam multitudinem ab Ecclesia Dei ; tamen hoc non faciunt crudelitate, qua hæretici etc. » Et in cap. III ad Tit. : « Inter hæresim, inquit, et schisma hoc interesse arbitramur, quod hæresis perversum dogma habeat : schisma propter Episcopalem disensionem ab Ecclesia pariter separat. » Ubi nota illud : Pariter, Augustinus lib. de Fide et Symbolo, cap. 10 : « Credimus, inquit, et sanctam Ecclesiam, utique Catholicam : nam et hæretici, et schismatici congregationes suas Ecclesias vocant : sed hæretici de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant, schismatici autem discessionibus iniquis a fraterna charitate dissiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus. Quapropter nec hæreticis pertinet ad Ecclesiam Catholicam, quoniam diligit Deum, nec schismaticis, quoniam diligit proximum. »

Optatus lib. I contra Parmenianum, de schismaticis loquens : « Deserta, inquit, matre Catholica, impii filii dum foras excurrunt, et se separant, ut vos fecistis, a radice matris Ecclesie invidiæ falcibus amputati, errando rebelles abscedunt. » Et lib. II comparat schismaticos cum ramis, rivulis, et radiis precisus ab arbore, fonte, sole. Fulgentius de fide ad Petrum, cap. 38 et 39 : « Firmissime tene, inquit, et nullatenus dubites, non solum Paganos, sed etiam Judæos, hæreticos, et schismaticos, qui extra Ecclesiam Catholicam, præsentem finiunt vitam,

in ignem æternum ituros. » Denique idem habent Thomas Waldensis to. 1. lib. II, cap. 9. doctrinalis fidei antiquæ. Joannes Driedo I. IV de Scripturis et dogmatibus Ecclesiasticis, cap. 2. part. 2. et alii ex recentioribus.

Probatur ultimo ratione ; nam de ratione Ecclesie est, ut sit una unione membrorum inter se, et cum suo capite ; hanc autem unionem schismaticus tollit, dum se a communione capituli, et aliorum membrorum separat. Quod autem unitas essentialis Ecclesie consistat in illa conjunctione membrorum inter se, et cum capite, probatur : Nam multiplex unitas invenitur in Ecclesia. Prima est unitas ratione ejusdem principii, id est, Dei vocantis, Joan. VI : *Nemo venit ad me etc.* (1) Secunda unitas ratione ejusdem ultimi finis, quod significatum est Matth. XX in illo uno denario omnibus operantibus promisso. Tertia est ratione eorumdem membrorum, id est, Fidei, Sacramentorum, Legum, juxta illud Ephes. IV : *Una Fides, unum Baptisma* (2). Quarta est ratione ejusdem Spiritus sancti, a quo tanquam externo et separato Rectore universa Ecclesia gubernatur I. Cor. XII : *Divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus* (3). Quinta est ratione ejusdem capituli, tanquam interni, et conjuncti Rectoris ; omnis enim Ecclesia eidem Christo, et ejus Vicario tanquam capiti paret, Eph. I : *Ipsam dedit caput super omnem Ecclesiam*. Et Joannis ultimo : *Simon Petre, pascere oves meas* (4). Sexta est ratione connexionis membrorum inter se, et præcipue cum capite, ut est principale membrorum, Roman. XII : *Unum corpus sumus, singuli autem alterius membra* (5).

Jam vero inter has unitates, illæ, quæ faciunt proprie Ecclesiam unam, sunt duæ ultime. Nam per primam, Ecclesia non tam est una, quam ex uno. Per secundam, non tam est una, quam ad unum. Per tertiam, non tam est una, quam per unum. Per quartam, non tam est una, quam sub uno. Per quintam et sextam, proprie est una, id est, unum corpus, unus populus, una societas. Schisma autem opponitur his unitatibus postremis ; tunc enim est schisma, quando unum membrum non vult amplius esse membrum illius corporis, nec sub illo capite ; quare tollit unitatem essentialem, atque Ec-

clesiam ipsam. Schismaticus igitur non est de Ecclesia.

At objiciunt primo, Ecclesia est Catholicorum congregatio, ut Papa Nicolaus definitivè de consecrat. dist. 1. can. Ecclesia : At schismatici sunt Catholici, igitur sunt de Ecclesia. Respondeo primo, schismaticos etsi fidem Catholicam habeant, tamen non proprie dici Catholicos, nisi eam fidem in Ecclesia Catholica profiteantur, ut patet ex Augustino et Optato locis notatis. Secundo dico, non esse plenam definitionem Nicolai Papæ ; neque eum voluisse definire Ecclesiam, sed tantum excludere hæreticos ab Ecclesia. Sicut etiam Innocentius fecit, cum ait, Ecclesiam esse fidelium congregationem cap. Firmiter, de summa Trinitate et Fide Catholica.

Secundo objiciunt. Schismatici etsi nolint subesse Pontifici, tamen volunt subesse Christo summo capiti ; et licet nolint communicare huic Ecclesie, quæ est in terris, tamen volunt communicare Ecclesie, quæ est in cœlis, quæ est melior pars Ecclesie. Non igitur tollunt Ecclesiam unitatem, nec sunt absolute extra Ecclesiam. Et confirmatur argumentum a simili. Nam si quis non vellet esse sub Episcopo suo particulari, nec communicare cum Ecclesia particulari, quæ sub illo Episcopo est, et tamen vellet esse sub Romano Pontifice, et communicare cum Ecclesia universali, is non posset dici esse extra Ecclesiam.

Respondeo, neminem posse, etiamsi velit, subesse Christo, et communicare cum Ecclesia cœlesti, qui non subest Pontifici, et non communicat cum Ecclesia militante. Christus enim ait : *Qui vos audit, me audit*, Lucæ X (6). Et præterea, ut Christus est summum caput, quoad influxum interiorem ; ipse enim influit in sua membra sensum et motum, id est, fidem et charitatem : ita Papa in Ecclesia militante est summum caput, quoad influxum exteriorem doctrinæ fidei et Sacramentorum. Ecclesia quoque triumphans unita est, imo potius una est cum militante, et proinde nemo potest velle separari ab una, quin separetur ab altera.

Ad confirmationem similiter respondeo, eum, qui separat se ab Ecclesia et Episcopo particulari, necessario separari ab Ecclesia et Episcopo universali ; nisi forte ideo se ali-

(1) Joan. VI, 44. — (2) Eph. IV, 5. — (3) I. Cor. XII, 4. — (4) Eph. I, 22 ; Joan. XXI. — (5) Rom. XII, 5. — (6) Luc. X, 16.

(1) Joan. X, 1 ; Rom. XII, 5 ; Cantic. VI, 3 et 8.

quis separet ab Ecclesia et Episcopo particulari, quod illa Ecclesia et ille Episcopus heretici aut schismatici sint. Recte enim Cyrilianus lib. IV, epist. 9: « Frustra, inquit, sibi blandiuntur ii, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes, obrepunt, et latentur apud quosdam communicare se credunt, cum Ecclesia, quæ Catholica una est, scissa non sit, neque divisa, sed sit utique connexa, et coherentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata. »

CAPUT VI.

De excommunicatis.

De Excommunicatis, quod in Ecclesia non sint, docent, Catechismus Romanus in explicatione. Symboli; Thomas Waldensis to. I, lib. II, cap. 9. doctr. fid. antiquæ; Joannes de Tarrecremata lib. 1, cap. 3. Summæ de Ecclesia; Joannes Driedo lib. IV, cap. 2, part. 2. de Scriptura et dogmatibus Ecclesiasticis, et alii nonnulli. Et probatur primo ex illo Matth. XVIII: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus* (1). Ubi Dominus de excommunicatis loquitur secundum omnium expositionem. At Ethnicus non sunt de Ecclesia. Item ex illo I. Cor. V: *Cur non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestri, qui hoc opus fecit? Et infra: Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Item: Auferte malum ex vobismetipsis, etc.* (2). Quibus omnibus verbis describit Apostolus, quid sit excommunicari. Jubet enim excommunicari eum, qui uxorem patris sui habuerat.

Secundo, probatur ex Jure canonico, XI, q. 3. can. Canonica: « Canonica instituta, et sanctorum Patrum exempla sequentes, Ecclesiarum Dei violatores, auctoritate Dei et judicio sancti Spiritus, a gremio sanctæ matris Ecclesiæ, et a consortio totius Christianitatis eliminamus. »

Tertio, ex Patribus, Eusebius lib. V hist. cap. 24. narrans, quemadmodum Victor Papa excommunicaverat omnes Asianos: « Litteras, inquit, mitti, quibus omnes simul absque discretione ab Ecclesiastico fo-

dere segregaret. » Et infra: « Irenæus, inquit, Victorem arguit, quod non recte fecerit, abscindere a corporis unitate tot et tantas Ecclesias Dei. » Epiphanius hæres. 42. quæ est Marcionis, loquens de Marcione, qui antequam esset hereticus, virginitatis professor erat, et tamen corruptus mulierem, quæ virginitatem quoque profitebatur, et ideo a patre suo excommunicatus fuit: « A proprio, inquit, patre ab Ecclesia ejicitur. Erat enim pater ipsius propter excellentem pietatem illustris, et in Episcopatum ministerio honeste vivens perseverabat. »

Hilarius in cap. Matth. XVIII in illud: *Sit tibi sicut Ethnicus et Publicanus* (3), dicit Deum sic egisse cum populo Israel, ut Christus monet agendum. Primo enim corripuit populum inter se et ipsum solum, quando apparuit illis cum majestate in monte Sinai. Secundo, adhibuit secum duos testes, id est, Legem et Prophetas. Tertio, dixit Ecclesiæ, id est, misit Christum summum Præsulem Ecclesiæ, qui Judeos objurgaret. Ultimo, cum illi Ecclesiæ Præsulem non audirent, neglexit eos ac deseruit, ut Ethnicos et Publicanos. Quibus verbis ostendit, fieri sicut Ethnicum et Publicanum, quod fit per excommunicationem, esse, eji de populo Dei, et non amplius a Deo gubernari peculiari illa providentia, quæ gubernatur Ecclesia.

Chrysostomus et Theophylactus in hunc locum, exponunt, eji de Ecclesiæ, quæ hic dicitur, fieri ut Ethnicum et Publicanum, Hieronymus in cap. III ad Tit. dicit, alios peccatores per Episcoporum excommunicationem propelli extra Ecclesiam, quo per se ipsos sponte eunt heretici et schismatici. Augustinus lib. de unit. Ecclesiæ, cap. ult. dicit, excommunicari esse visibiliter præcidi a corpore Ecclesiæ. Item lib. de correptione et gratia cap. 15. dicit, per excommunicationem separari ab ovibus sanis morbidam, ne per plures serpentem dira contagia. Citatur etiam ex Augustino hæc sententia, XI, q. 3. can. Omnis: « Omnis Christianus, qui a Sacerdotibus excommunicatur, Satane traditur. Quomodo? quia scilicet extra Ecclesiam Diabolus est, sicut in Ecclesia Christus. » Cui subscribit Anselmus, qui in cap. V, I. ad Cor. dicit, tradere hominem Satane, esse per excommunicationem eum de Ecclesia pellere. Gregorius in primum versum Psal. V poenitentialis inquit: « De hoc Spiritu non

vivi hereticus, non vivit schismaticus, non vivit excommunicatus, quia non sunt de corpore. »

Probatur ultimo ratione. Primo, per excommunicationem privantur homines omni commercio spirituali, quod habent homines Ecclesiæ inter se, ut docet Tertullianus, in Apologetic. cap. 39. igitur non sunt amplius in cœtu Ecclesiæ. Quid enim est, civem aliquem privari civitate, nisi privari omni commercio, quod est inter homines illius civitatis? Secundo, excommunicatio eum locum habet in Ecclesia, quem poena mortis habebat in Testamento veteri, et quem habet in temporalibus Rebuspublicis: at per mortem separantur homines plane a tota Republica. Augustinus q. 39. in Deuter.: « Hoc, inquit, nunc agi in Ecclesia excommunicatio, quod agebat tunc interfectio. » Ubi confert, quod dicebatur Deuter. XXIV: *Auferes malum de medio tui*, cum eo, quod dicit Apostolus I. Corinth. V: *Auferte malum ex vobismetipsis* (1). Tertio, nulla est poena gravior, quam Ecclesia infligere possit, excommunicatione, ut B. Augustinus docet lib. de correptione et gratia c. 15. ergo per excommunicationem ejicitur homo de Ecclesia. Nam gravior est proci de Ecclesia, quam quælibet poena, quæ de manentibus in Ecclesia sumitur. Quarto, excommunicatio non potest ferri, nisi in contumaces, ut B. Augustinus docet lib. de vera relig. c. 6. Et idem etiam omnes Theologi deducunt ex illo Matth. XVIII: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi velut Ethnicus et Publicanus* (2). Igitur excommunicatio est ejectio de Ecclesia; si enim excommunicatio esset poena aliqua infra ejectionem, ferretur etiam quandoque in homicidas, adulteros, et alios facinorosos, licet non contumaces. Adde, quod cum absolventur excommunicati, dicitur: *Restituo te unitati Ecclesiæ, et membrorum participationi.* Quod signum est perspicuum, excommunicatum separatum fuisse ab Ecclesiæ unitate.

At contra objiciunt. Primo, potest homo excommunicatus retinere Baptismum, fidei professionem, et subjectionem Prælati legitimum, atque adeo esse amicus Dei, si nimirum sit injuste excommunicatus; potest etiam juste excommunicatus poenitentiam agere, et habere illa tria antequam absolva- tur; igitur in Ecclesia erit, etiam manens excommunicatus.

Respondeo, talem esse in Ecclesia animo, sive desiderio, quod sufficit illi ad salutem, non tamen esse corpore, sive externa communicatione, quæ proprie facit hominem esse de Ecclesia ista visibili, quæ est in terris. Augustinus lib. de vera religione c. 6: « Sæpe etiam sinit divina providentia expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam, vel injuriam suam cum patientissime pro Ecclesiæ pace tulerint, neque ulla novitates, vel schismatis, vel hæresis moliti fuerint, doceant homines quam vero affectu, et quanta sinceritate charitatis Deo servendum sit. Hos coronat in occulto Pater in occulto videns. »

Secundo objiciunt, quia Augustinus lib. contra Donatistas, post collationem cap. 20. dicit: « Neque enim a populo Dei separamus, quos vel degradando, vel excommunicando ad humiliorum penitendo locum redigimus. »

Respondeo, suspicor locum esse corruptum, et sic legendum esse: Neque enim a populo Dei non separamus. Nam statim sequitur: « Et ubi hoc facere, pacis et tranquillitatis Ecclesiæ gratia non permittitur, non tamen ideo Ecclesiam negligimus, sed toleramus quæ nolumus, ut perveniamus quo volumus, utentes cautela præcepti Domini, ne cum voluerimus ante tempus colligere zizania, simul radicemus et triticum. » Quod si locus hic non sit corruptus, responderi potest, per populum Dei hoc loco non intelligi solam Ecclesiam militantem, sed absolute numerum omnium salvandorum, sive sint in Ecclesia, sive esse possint. Non enim per excommunicationem intendunt Pastores separare homines a numero salvandorum, sed potius ea correptione juvare eorum salutem.

Tertio, excommunicatio est medicina quædam spiritualis instituta in utilitatem eorum, qui excommunicantur. Unde Apostolus II ad Thessal. ult. ait: « Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur, et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite, ut fratrem. »

Respondeo, excommunicatio etiam si abscondit hominem ab Ecclesia, tamen non aufert potentiam, ut non possit iterum inseri in Ecclesiam is, qui præcisus est, si poenitentiam agere velit. Ideo Ecclesia per ex-

(1) Matth. XVIII, 17. — (2) I. Cor. V, 2, 6 et 12. — (3) Matth. XVIII, 17.

(1) Deut. XXIV, 7; I. Cor. V, 12. — (2) Matth. XVIII, 17.

communicationem separat quosdam a suo corpore, sed in utilitatem eorum, quia cupit eos illa confusione humiliari, et humiliatos iterum in suum corpus recipere.

CAPUT VII.

De prædestinatis.

Jam vero, quod non soli prædestinati, sed etiam reprobi ad Ecclesiam pertinere possint, contra Wiclefum, et Huss, et Calvinum, probatur primo ex parabolis Evangelicis apertissimis. Comparatur enim Ecclesia Matth. III. aræ: « Permundabit, inquit, aræam suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili. » Certe nomine aræ non potest intelligi, nisi Ecclesia, in qua tamen inveniuntur paleæ, quæ si comburentur igne inextinguibili, certe non significant electos. Item Matth. XIII comparatur sagæna missæ in mare, ex omni genere piscum congreganti, quorum tandem aliqui mittuntur in caminum ignis, qui certe non erant de prædestinatis.

Item Matth. XXII comparatur convivio nuptiali, ad quod intraverunt boni et mali, et postea mali non habentes vestem nuptialem, projiciuntur in tenebras exteriores, et ideo concludit Dominus: *Multi sunt vocati, pauci vero electi* (1); id est, multi sunt in Ecclesia, quæ est evocatio quædam, sive cætus vocatorum, qui tamen non sunt de electis. Item Matth. XXV comparatur decem virginibus quarum quinque prudentes intrabunt in die judicii cum sponso ad nuptias, quinque fatuæ excluduntur. Et ibidem comparatur ovili, in quo sunt oves et hœdi; et illæ, Domino ipso explicante, significant electos; isti reprobos. Primæ ad Corinth. V Paulus jubet expelli de Ecclesia incestuosum, et tamen non poterat illum facere reprobum ex prædestinato, imo nec volebat; nam ejecit illum, ut humiliatus rediret, et salvus fieret in die Domini, ut ibidem dicitur. Item II. Timoth. II: *In magna autem domo sunt vasa aurea, et argentea, et lignea, et fictilia, quædam in gloriam, et quædam in contumeliam* (2),

(1) Matth. XXII, 14. — (2) II Tim. II, 20.

Nec dubium esse videtur, quin vasa in gloriam sint electi, vasa in contumeliam reprobi, etiamsi in eadem domo sint.

Confirmatur hoc idem ex Cypriano I. III, epist. 3. et lib. IV, epist. 2. qui apertissime docet, in eadem Ecclesia esse triticum, et zizania, et vasa aurea, et lignea, cum certum sit, zizania comburenda, et lignea vasa esse in contumeliam. Item ex Augustino, qui tract. 43. in Joan.: « Secundum præscientiam, inquit, et prædestinationem, quam multæ oves foris, quam multi lupi intus? » Ubi prædestinatos multos dicit esse extra Ecclesiam, et reprobos multos intra Ecclesiam, quod idem repetit lib. II cont. Crescon. cap. 34.

Accedant præterea exempla Pauli et Judæ. Nam Joannes Huss dicebat, Paulum semper fuisse de Ecclesia, Judam nunquam fuisse de Ecclesia. Ipse autem Paulus I. Tim. I; ad Galat. I. et I. Corinth. XV affirmat, se persecutum esse Ecclesiam Dei, et idem de eo affirmat Luc. Act. IX. Quæro igitur, vel illa Ecclesia, quam Paulus persequabatur, erat vera Dei Ecclesia, vel non: si vera, igitur Paulus aliquando non fuit membrum veræ Ecclesiæ. Quomodo enim erat de illa Ecclesia, quam totis viribus oppugnabat? Si non erat illa vera Ecclesia, ergo mentiuntur Paulus et Lucas, cum eam absolute Dei Ecclesiam vocant.

Quare B. Augustinus serm. 1. de conversione S. Pauli, recte docet, Paulum, licet prædestinatum, prius fuisse lupum, deinde ovem. Et Chrysostomus hom. 6. in II. ad Timoth. dicit, Paulum fuisse vas fictile, sed esse verum in aureum; et Judam fuisse vas aureum, sed conversum in fictile. Porro Judas reprobus erat, ut patet ex Actis Apostolorum primo, et tamen de vera Ecclesia aliquando fuit; nam, ut dicitur ibidem, fuit Apostolus ex duodecim, et Episcopus vocatus a David Propheta Psalm. CVIII, quæ non possunt esse vera, nisi aliquando de Ecclesia fuerit. Unde Augustinus in Psal. III dicit, Judam filium Christi fuisse, et tamen persecutum esse patrem suum, quomodo Absalon persequabatur Davidem. Et lib. de unitate Ecclesiæ cap. 43. dicit, Judam in Ecclesia fuisse, in qua erant cæteri Apostoli.

Accedat quoque ratio; nam si sola prædestinatio facit hominem esse de Ecclesia,

sequitur, Turcas, Judæos, Hæreticos, et quoslibet impios, si prædestinati sint, nunc esse de Ecclesia, et viva membra Christi: et contra, quoslibet sanctos et pios baptizatos, si non sint prædestinati, non esse de Ecclesia, nec de corpore Christi: at utrumque est falsissimum et contra expressas Scripturas. Nam quod non baptizati, et hæretici non sint de Ecclesia, supra ostendimus: quod autem impii non sint viva membra, dicitur Rom. VIII: *Qui Spiritum Christi non habet, hic non est ejus* (1), nimirum vivum membrum. Quod autem impii non habeant Spiritum Christi, sed spiritum Diaboli, patet ex operibus eorum. Non enim sunt patientes, casti etc. quæ sunt opera Spiritus; sed sunt adulteri, homicidæ, blasphemæ, etc. quæ sunt opera carnis; ad Galatas VI. E contrario autem, quod omnes pii baptizati sint membra Christi, habetur I. Corinth. XII: *Omnes nos uno spiritu in unum corpus baptizati sumus*. Et Galat. III: *Omnes enim filii Dei estis per fidem in Christo Jesu; quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis* (2). Et tamen non est credibile, omnes Corinthios et Galatas fuisse prædestinatos.

Denique Augustinus in epist. ad Dardan.: « In compagem, inquit, Christi, tanquam in vivam structuram templi Dei, quæ est Ecclesia, nati homines non ex operibus justitiæ, quæ fecerunt, sed renascendo per gratiam transferuntur, tanquam de massa ruinæ ad ædificii firmamentum. » Et lib. II cont. Crescon. cap. 21. ostendens impios non pertinere ad membra viva Christi: « Absit, inquit, ut intrare possint limites horti conclusi, cujus ille custos est, qui non potest falli: qui tamen si confitentur, et corriguntur, tunc intrant, tunc mundantur, tunc in arboribus horti conclusi, tunc in membris unice columbæ numerantur. »

Probatum ultimo ex incommodis; nam si soli prædestinati essent de Ecclesia, omnia essent incerta. Nam nemo tunc cognosceret fratres suos, et nec pastores cognoscerent oves suas, nec ab illis cognoscerentur: cum nemo sciat qui sint prædestinati. Et præterea nemo sciret, quæ sint veræ Scripturæ, quæ vera Sacramenta, quæ vera fides etc. omnia enim pendet ex testimonio veræ Ecclesiæ.

At contra objiciunt, primo, illud Cant. IV: *Hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ viventis etc.* (3) quæ sine dubio dicuntur de Ecclesia; et tamen exponit Augustinus illa omnia de solis electis lib. V de baptismo cap. 27.

Respondeo primo, sæpe Scripturam per figuram intellectio attribuitur aliquid toti, quod solum convenit parti: sicut Matth. XXVII dicuntur latrones, qui erant cum Domino crucifixi, blasphemasse contra eum, cum tamen constet ex Luc. XXIII unum tantum eorum blasphemasse. Philipp. II: *Omnes quæ sua sunt quarunt* (4). Et tamen tales non erant permulti sancti, qui tunc vivebant, et præcipue Philippenses. Secundo dicitur, quæ dicuntur in Cantico de sponsa, non necessario intelligenda esse de Ecclesia. Quidam enim ea intelligunt de Ecclesia, quidam de B. Virgine, quidam de qualibet anima perfecta, quod probabilis videtur, nam cap. VI dicitur: *Sexaginta sunt reginae, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus. Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ* (5). Quo loco si per unicam illam sponsam intelligas Ecclesiam, quid intelligas per reginas, concubinas, et adolescentulas, quas omnes fovet sponsus et diligit? Igitur per matrem intelligitur Ecclesia, per reginas, concubinas, et adolescentulas intelliguntur animæ imperfectiores, fideles tamen et bonæ. Dicitur enim cap. 4.: *Propterea adolescentulæ dilexerunt te*. At per unicam, perfectam, sponsam, et columbam intelligitur anima perfecta. Sic etiam in eo quod dicitur cap. II: *Sicut lilium inter spinas, si amica mea inter filias* (6). Si per amicam intelligas Ecclesiam, quid intelliges per cæteras filias? num congregationem infidelium? Absit. Loquitur igitur de anima perfecta, quæ inter multas peccatrices in eodem horto Ecclesiæ commoratur. Augustinus epist. 48: « Dicuntur, inquit, spinæ propter malignitatem morum, dicuntur filiæ propter communionem Sacramentorum. »

Argumentum secundum. Arca Noe figura fuit Ecclesiæ, ut Augustinus docet lib. V de Baptismo c. ult. at in Arca non fuerunt nisi qui salvandi erant ex aquis, ergo in Ecclesia non sunt nisi prædestinati.

Respondeo, similitudines non in omnibus

(1) Rom. VIII, 9. — (2) I. Cor. XII, 13; Galat. III, 26 et 27. — (3) Cantic. IV, 12. — (4) Philipp. II, 21. — (5) Cantic. VI, 7 et 8. — (6) Cantic. I, 2; II, 2.